

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ
N U T A R I M A S

**DĖL POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ BEI JŲ ŠEIMŲ NARIŲ SUGRĮŽIMO Į
LIETUVĄ 2008–2012 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO**

2007 m. lapkričio 13 d. Nr. 1214
Vilnius

Siekdama užtikrinti politiniams kaliniams ir tremtiniam bei jų šeimų nariams sąlygas sugrįžti į Lietuvą ir skatinti juos integruotis į šalies gyvenimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti Politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą 2008–2012 metų programą (pridedama).
2. Nustatyti, kad Politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą 2008–2012 metų programa, patvirtinta šiuo nutarimu, įgyvendinama atsižvelgiant į šalies finansines galimybes iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, Valstybės investicijų programoje patvirtintų asignavimų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka gautų lėšų.
3. Rekomenduoti savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant Politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą 2008–2012 metų programą, patvirtintą šiuo nutarimu.

Ministras Pirmininkas

Gediminas Kirkilas

Socialinės apsaugos ir darbo ministrė

Vilija Blinkevičiūtė

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m.
lapkričio 13 d. nutarimu Nr. 1214

POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ BEI JŲ ŠEIMŲ NARIŲ SUGRĮŽIMO Į LIETUVĄ 2008–2012 METŲ PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą 2008–2012 metų programoje (toliau vadinama – ši Programa) nustatyta valstybės parama politiniams kaliniams ir tremtiniais bei jų šeimų nariams sugrįžti į Lietuvą nuolat gyventi ir integruotis į šalies gyvenimą. Ši Programa parengta siekiant tęsti valstybės paramos teikimą grįžtantiems į Lietuvą politiniams kaliniams ir tremtiniais bei jų šeimų nariams (toliau vadinama – grįžtantys asmenys).

2. Šios Programos įgyvendinimą organizuoja ir koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Organizuojant ir koordinuojant šios Programos priemonių įgyvendinimą, socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu sudaroma tarpinstitucinė komisija iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Finansų ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos ir asociacijos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos atstovų. Komisijos personalinę sudėtį ir darbo reglamentą tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras.

II. ESAMOS BŪKLĖS APŽVALGA

3. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro duomenimis, okupaciniu laikotarpiu neteisėtai represuota apie 300–500 tūkstančių Lietuvos gyventojų. Daugelis jų žuvo lageriuose, o išlikusiems ilgus metus buvo uždrausta grįžti į Lietuvą. Nors represuoti asmenys į Lietuvą grįžti pradėjo 1956 metais, šiuo metu buvusios SSRS teritorijoje gyvena tūkstančiai buvusių tremtinių ir jų palikuonių. Nemažai jų verčiasi ypač sunkiai dėl pokomunistinių valstybių ekonomikos nuosmukio, karo veiksmų ir kitų nepalankių aplinkybių.

4. 1990 m. kovo 11 d. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ėmėsi spręsti politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių grįžimo į Lietuvą klausimą. Priimti teisės aktai, kuriuose numatytos priemonės, užtikrinančios grįžtančių asmenų gyvybiškai svarbių poreikių tenkinimą. Per pastaruosius 15 metų pareiškė norą grįžti per du tūkstančius šeimų. Daugelis jų jau pasinaudojo valstybės teikiama parama ir persikėlė nuolat gyventi į Lietuvą.

5. Svarbiausia represuotų asmenų šeimoms – galimybė apsirūpinti gyvenamosiomis patalpomis Lietuvoje. Tam reikia daugiausia investicijų.

6. Gyvenamąsias patalpas, įgytas už Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšas, grįžtantiems asmenims savivaldybės išnuomoja teisės aktų nustatyta tvarka. Grįžtantys asmenys turi teisę pasirinkti nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvoje, nes Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymai ir kiti teisės aktai nenumato apribojimų. Pateikę visus reikiamus dokumentus, grįžtantys asmenys atitinkamoje savivaldybėje įrašomi į grįžtančių asmenų, pageidaujančių nuomos pagrindais apsirūpinti gyvenamosiomis patalpomis, sąrašą (toliau vadinama – savivaldybių sąrašai).

7. Savivaldybių nuomojamos gyvenamosios patalpos grįžtantiems asmenims įgyjamos iš šiam tikslui skiriamų valstybės investicijų ir kitų įstatymų nustatytų lėšų. Nuo 1992 iki 2007 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžete kasmet numatomos lėšos grįžtančių asmenų butams statyti ir pirkti. Nuo 1997 metų Europos Tarybos vystymo bankas (iki

2000 metų – Europos Tarybos socialinio vystymo fondas) Lietuvai lengvatinėmis sąlygomis teikė paskolą grįžtančių asmenų aprūpinimui gyvenamosiomis patalpomis iš dalies finansuoti. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir šio banko pasirašytą susitarimą grįžtančių asmenų aprūpinimui gyvenamosiomis patalpomis iš dalies finansuoti 1997–2006 metų laikotarpiu gauta daugiau kaip 31 mln. litų.

8. 1992–2006 metais grįžtančių asmenų gyvenamųjų patalpų problemoms spręsti iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, Privatizavimo fondo ir Europos Tarybos vystymo banko skirta (ir panaudota) 83,6 mln. litų. Už šias lėšas gyvenamosiomis patalpomis aprūpinta 1814 grįžtančių asmenų šeimų; 1995 metais įrengti 80 vietų specialieji globos namai „Tremtinių namai“; 1997 metais įrengtas 60 butų grįžtančių tremtinių laikinojo apgyvendinimo punktas. 2007 metų pradžioje savivaldybių sąrašuose užregistruota 491 grįžtančių asmenų šeima, iš jų Vilniuje – 283 šeimos, Klaipėdoje – 92 šeimos, Kaune – 45 šeimos, Šiauliuose ir Marijampolėje – po 5 šeimas, Alytuje – 4 šeimos, Raseinių ir Širvintų rajonuose – po 7 šeimas, Mažeikių rajone – 6 šeimos, Kretingos, Švenčionių ir Skuodo rajonuose – po 4 šeimas, kitose savivaldybėse – po 1–3 šeimas (iš viso 25 šeimos). Planuojama, kad šios Programos įgyvendinimo laikotarpiu (po to, kai savivaldybės nustatytą tvarka patikslins grįžtančių asmenų sąrašus) savivaldybių sąrašuose bus įrašyta 370 šeimų, dar neaprūpintų gyvenamosiomis patalpomis.

9. Valstybės parama grįžtantiems asmenims persikelti ir socialinei jų integracijai skiriama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų, kasmet numatomų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai. Socialinė parama grįžtantiems asmenims teikiama vadovaujantis socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. 151 „Dėl Valstybės paramos persikėlimui ir socialinei integracijai priemonių teikimo grįžtantiems į Lietuvą nuolat gyventi politiniams kaliniams ir tremtiniams bei jų šeimų nariams tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. [114-5111](#); 2006, Nr. [50-1845](#)). 1992–1993 metais buvo dengiamos tik persikėlimo išlaidos.

Nuo 1994 metų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžete patvirtintų asignavimų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai kasmet numatomos lėšos leidžia grįžtantiems tremtiniams teikti platesnę socialinę paramą: kompensuojamos persikėlimo išlaidos, skiriamos vienkartinės pašalpos įsikūrimui, finansuojamos darbo vietos pagal teritorinių darbo biržų ir juridinių asmenų pateikiamus pasiūlymus, organizuojami profesinės kvalifikacijos arba perkvalifikavimo kursai, valstybinės (lietuvių) kalbos mokymas, vienišų, garbaus amžiaus, ligotų tremtinių pervežimas į Lietuvą, teikiama socialinė parama kitose valstybėse nuolat gyvenantiems socialiai remtiniams Lietuvos Respublikos piliečiams, norintiems grįžti į Lietuvą, teikiama finansinė parama grįžtančių tremtinių vaikams, kurie mokosi Vilniaus vidurinėje mokykloje „Lietuvių namai“, teikiama finansinė parama lietuvių bendruomenėms, tremtinių organizacijoms rengti suvažiavimus, konferencijas, kurių tikslas – informuoti apie tremtinių grįžimo, jų pensinio aprūpinimo, įsidarbinimo galimybes, taip pat Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimo ir kitais klausimais, kompensuojamos tremtinių palaikų pervežimo į Lietuvą išlaidos, suteikiamas laikinas gyvenamasis plotas grįžtantiems tremtiniams Grįžtančių tremtinių laikino apgyvendinimo punkte, iš dalies kompensuojamos jame gyvenančių tremtinių išlaidos už šildymą. Nuo 2004 metų apie 2,4 tūkst. grįžtančių asmenų buvo suteikta valstybės parama. Valstybės paramai grįžtantiems asmenims persikelti ir socialinei jų integracijai 2007 metais Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos biudžete numatyta 1,2 mln. litų.

Grįžę į Lietuvą nuolat gyventi politiniai kaliniai, tremtiniai ir jų šeimų nariai už Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšas mokomi lietuvių kalbos nuo 1994 metų. Tuo rūpinasi Pedagogų profesinės raidos centras. Geras lietuvių kalbos mokėjimas grįžtantiems asmenims yra adaptavimosi ir integravimosi pagrindas. Grįžtantys asmenys gali įgyti pirmąją, antrąją arba trečiąją valstybinės kalbos mokėjimo kategorijas, kurių reikia profesinei veiklai. Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymas (Žin., 1995, Nr. [15-344](#)), kuriuo įteisintas lietuvių kalbos kaip valstybinės statusas, Valstybinės kalbos politikos 2003–2008 m. gairės,

patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. IX-1595 (Žin., 2003, Nr. [57-2537](#)), įpareigoja nuolat tobulinti ir grįžusių tremtinių, politinių kalinių bei jų šeimų narių, kaip tam tikros visuomenės dalies, lietuvių kalbos mokymą, plėtoti jų lietuvių kalbos žinias ir gebėjimus. Atsižvelgiant į konkrečius poreikius, organizuojamas papildomas grįžtančių tremtinių mokymas (konsultacijos, individualus mokymas), kad jie labiau pasitikėtų savo jėgomis įvairiose situacijose, siekiama sudaryti jiems galimybes tobulėti profesinėje srityje ir saugiai jaustis darbe. 1994–2006 metais lietuvių kalbos mokėsi ir įgijo atitinkamas valstybinės kalbos mokėjimo kvalifikacines kategorijas 1263 asmenys.

10. Nemažai grįžtančių asmenų yra darbingo amžiaus, todėl jiems reikia pagalbos integruojantis į darbo rinką Lietuvoje.

11. Grįžtantys pensinio amžiaus asmenys, kurie dėl senatvės, negalios ar tam tikrų socialinių aplinkybių negali savimi pasirūpinti, turi pirmenybę apsigyventi specialiuosiuose globos namuose „Tremtinių namai“, veikiančiuose nuo 1997 metų. Tai specialios paskirties stacionari socialinės globos įstaiga, skirta gyventi neteisėtai represuotiems pensinio amžiaus Lietuvos Respublikos piliečiams (politiniams kalinams, tremtiniams, rezistencijos dalyviams). Grįžtantys asmenys, kuriems reikia nuolatinės globos ar rūpybos, dėl apgyvendinimo nustatytą tvarką taip pat turi teisę kreiptis ir į kitas savivaldybių ar apskričių socialinės globos įstaigas.

III. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

12. Šios Programos tikslas – užtikrinti, kad jos įgyvendinimo laikotarpiu visoms grįžtančių asmenų šeimoms būtų sudarytos sąlygos apsirūpinti būstu Lietuvoje ir integruotis į šalies gyvenimą.

13. Šios Programos uždaviniai:

13.1. aprūpinti gyvenamosiomis patalpomis ir nuomos pagrindais jas skirti grįžtančių asmenų šeimoms;

13.2. suteikti valstybės paramą grįžtančių asmenų persikėlimo išlaidoms padengti ir socialinės integracijos priemonėms vykdyti.

IV. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI IR NUMATOMI REZULTATAI

14. Ši Programa vertinama kiekvienais metais. Galutinis įvertinimas atliekamas baigus įgyvendinti šią Programą.

15. Šios Programos įgyvendinimo vertinimo kriterijai:

15.1. grįžtančių asmenų šeimų, kurioms savivaldybės nuomos pagrindais suteikė gyvenamąsias patalpas, skaičius;

15.2. grįžtančių asmenų šeimų, gavusių persikėlimo išlaidų kompensaciją ir lėšų socialinei integracijai, skaičius.

16. Įgyvendinus šioje Programoje numatytus uždavinius, bus pasiekti tokie rezultatai:

16.1. įvykdytas Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo istorijoje svarbus valstybės politinis įsipareigojimas – padėti sugrįžti į Tėvynę neteisėtai represuotų asmenų šeimoms, suteikiant valstybės paramą apsirūpinti būstu ir socialinei integracijai;

16.2. 370 grįžtančių asmenų šeimų savivaldybės nuomos pagrindais bus suteiktos gyvenamosios patalpos;

16.3. 370 grįžtančių asmenų šeimų bus padengtos persikėlimo išlaidos ir vykdoma socialinė integracija.

V. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

17. Šios Programos 13.1 punkte nurodytas uždavinys bus įgyvendinamas vykdant Gyvenamųjų patalpų suteikimo nuomos pagrindais grįžtantiems į Lietuvą nuolat gyventi politiniams kalinams ir tremtiniam bei jų šeimų nariams tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 320 (Žin., 2002, Nr. [26-930](#); 2006, Nr. [14-487](#)). Preliminarus lėšų poreikis šiam uždaviniui įgyvendinti yra 59,8 mln. litų.

Preliminarus lėšų poreikis šiam uždaviniui įgyvendinti pagal savivaldybes pateiktas šios Programos priede.

18. Šios Programos 13.2 punkte nurodytas uždavinys bus įgyvendinamas vykdant Valstybės paramos persikėlimui ir socialinei integracijai priemonių teikimo grįžtantiems į Lietuvą nuolat gyventi politiniams kalinams ir tremtiniam bei jų šeimų nariams tvarkos aprašą, patvirtintą socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 151. Preliminarus lėšų poreikis šiam uždaviniui įgyvendinti yra apie 6 mln. litų.

Politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių
sugrįžimo į Lietuvą 2008–2012 metų programos
priedas

**PRELIMINARUS LĖŠŲ POREIKIS GRĮŽTANTIEMS ASMENIMS GYVENAMOSIOMIS PATALPOMIS APRŪPINTI 2008–2012
METAIS PAGAL SAVIVALDYBES**

Savivaldybės	Metai									
	2008		2009		2010		2011		2012	
	lėšų poreikis, tūkst. litų	gyvenamųjų patalpų poreikis, vienetais	lėšų poreikis, tūkst. litų	gyvenamųjų patalpų poreikis, vienetais	lėšų poreikis, tūkst. litų	gyvenamųjų patalpų poreikis, vienetais	lėšų poreikis, tūkst. litų	gyvenamųjų patalpų poreikis, vienetais	lėšų poreikis, tūkst. litų	gyvenamųjų patalpų poreikis, vienetais
Vilniaus miesto	2000	13	4930	34	7310	48	8240	55	15000	100
Kauno miesto	1500	8	1500	8	2700	14	1520	8		
Klaipėdos miesto	500	2	3260	16	3760	18	4240	20	1900	9
Šiaulių miesto			150	1						
Panevėžio miesto			120	1					180	2
Utenos rajono					150	2				
Vilkaviškio rajono					80	1				
Kitos savivaldybės									720	10
Iš viso	4000	23	10000	60	14000	83	14000	83	17800	121